

zaterdag

17.03.2012

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Lieven Van Ael

Requiem

Brussels Jazz Orchestra & Vlaams Radio Koor

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Brussels Jazz Orchestra

saxofoon

Frank Vaganée
Dieter Limbourg
Kurt Van Herck
Bart Defoort
Bo Van der Werf

trompet

Serge Plume
Nico Schepers
Pierre Drevet
Jeroen Van Malderen

trombone

Marc Godfroid
Lode Mertens
Ben Fleerackers
Laurent Hendrick

piano

Nathalie Lories

contrabas

Jos Machtel

drum

Toni Vitacolonna

Uitgebreid met:

fluit

Stefan Bracaval
Michael Brijs

hoorn

Alex Van Aeken
Rik Vercruysse

pauk

Carlo Willems

percussie

Vincent Caers
Guy Remmerie

Vlaams Radio Koor

sopraan

Karen Lemaire
Hildegard Van Ovestraeten
Hilde Venken
Nadine Verbrugge
Lore Binon
Evi Roelants

alt

Lena Verstraete
Marianne Byloo
Marleen Delputte
Noëlle Schepens
Elisabeth Colson
Sofie Vander Heyden

tenor

Frank De Moor
Paul Schils
Gunter Claessens
Paul Foubert
Henk Pringels
Patrick Debrabandere

bas

Conor Biggs
Jan van der Crabben
Lieven Deroo
Marc Meersman
Paul Mertens
Jurgen Vollens

Capella di Voce

sopraan

Annelies Meskens
Sophie Lerouge
Sofie Thoen

alt

An Smets
Wendelmoed Vanesser
Dietske Lehembre
Carolien De Wilde

tenor

Hans Helsen
Peter Ratinckx
Erik Janssens

bas

Rudy Tambuyser
Reinhard Andries
Denis Olaerts
Yvan Vander Sanden

Brussels Jazz Orchestra: orkest

Vlaams Radio Koor, Capella di Voce: koor

Kurt Bikkembergs: dirigent

Iris Luypaers: sopraan

Annelies Dille: alt

Philippe Souvague: bariton

—

Nils Lindberg (1933)

Requiem (1993)

Frank Vaganée (1966)

Two small bags, Ten million dreams (2011)

Jazz en klassiek: één bezetting, twee visies

In dit concert werden twee uiteenlopende werken geschreven voor eenzelfde uitzonderlijke bezetting: een uitgebreide jazzbigband met klassiek koor en vocale solisten.

Beide werken behoren op die manier tot de traditie van de jazzcompositie. Vanaf het ontstaan van de jazz was er interesse, zowel vanuit klassieke hoek als vanuit de jazz zelf om jazz en compositie te combineren. Telkens trachtte men cruciale elementen uit zowel klassiek (notatie, orkestratie, grote vormen en structuren) als jazz (swing, improvisatie, *sound*) te versmelten.

De eerste jazzcomposities vinden we terug aan het einde van de 19e eeuw. Door een groeiende aandacht voor vreemde culturen begon men jazz te integreren als *couleur locale* in klassieke composities. Verschillende Amerikaanse componisten mengden jazzelementen in hun muziek om zo een nationale Amerikaanse stijl te creëren.

Ook op de modernisten had jazz een grote aantrekkingskracht. Zij trachtten vernieuwing te brengen in de klassieke muziek door traditionele muziekelementen in vraag te stellen. In de jazz vonden zij veel van hun eigen vernieuwingen terug, en dat zette hen aan om ook jazz te verwerken in hun composities. Voor Stravinsky sloot de energie van de ragtime aan bij zijn eigen ritmische stijl en Milhaud herkende in de *blue notes* van jazz zijn eigen streven om de tonaliteit te ondergraven.

In de jaren dertig gebruikten componisten als Weill en Eisler jazz, ondertussen een wijd verspreide populaire muziekvorm geworden, om hun politieke boodschappen nog sterker te laten overkomen.

In diezelfde jaren dertig was jazz ook geëvolueerd naar muziek voor bigbands en werd er steeds meer gebruik gemaakt van uitgewerkte arrangementen. Sommige componisten zoals Duke Ellington trachtten, vanuit hun achtergrond als jazzmuzikant, uitgebreide gecomponeerde werken te schrijven, en voerden die uit met hun jazzorkest.

In de jaren vijftig stelde de Amerikaanse componist, dirigent en theoreticus Gunther Schuller dat de muzikale evoluties in zowel klassieke muziek als in jazz, zo ver gevorderd waren dat er een 'derde stroom' zou ontstaan die wezenlijke kenmerken van beide muziektradities kon verenigen. Deze *Third Stream*-beweging blijft nog steeds een belangrijke inspiratiebron voor vele klassieke en jazzcomponisten.

De definitie van de *Third Stream* wijst ook onmiddellijk op de uitdaging: hoe moeten de wezenlijke kenmerken van klassiek en jazz samengebracht worden? Componisten kunnen ervoor kiezen om de twee elementen relatief gescheiden te houden en het contrast te benadrukken, of ze kunnen trachten om beide te versmelten en een nieuwe soort eenheid te creëren.

De twee werken die op het programma staan, gaan elk uit van een andere optie. Het *Requiem* (1993) van de Zweedse klassieke componist **Nils Lindberg** (1933) kiest ervoor om de vocale solisten en het koor uit te spelen tegen de bigband. **Frank Vaganée** (1963), ook leider van het Brussels Jazz Orchestra, tracht in zijn compositie *Two small bags, Ten million dreams* het koor en het jazzorkest meer te versmelten.

Lindbergs *Requiem* vertrekt van de klassieke Latijnse tekst en laat zich wat de vocale partijen betreft duidelijk inspireren door het gregoriaanse origineel: de melodieën zijn vaak recitatief en Lindberg maakt gebruik van open, middeleeuws klinkende harmonieën met kwarten en kwinten. Voor sommige fragmenten, zoals het begin van het *Kyrie* is er een duidelijke invloed van de Scandinavische volksmuziek. In het midden van het *Requiem* heeft Lindberg trouwens, als was het een persoonlijke zijbemerking, een kort Zweeds volkslied ingelast.

Wanneer het koor zingt, blijft de rol van de bigband eerder beperkt – zo blijft het koor steeds verstaanbaar. De bigband levert op die momenten wel extra ritmische energie en kleurt met jazzharmonieën en -instrumenten de vocale partijen. In de tussenliggende passages komt de volle kracht van de bigband meer naar voren.

Twee technieken uit de jazz sinds de jaren zestig maken het voor Lindberg mogelijk om deze zo uiteenlopende muziekstijlen naadloos in elkaar te laten overlopen. De eerste techniek heeft betrekking op het ritme: in jazz worden ritmes meestal op een swingende manier gebracht. Dit wil zeggen dat men per beat een drieledige onderverdeling hanteert die men op een losse en persoonlijke manier invult. Onder invloed van Latijns-Amerikaanse genres, rock en funk is men binnen de jazz de strakke tweeledige onderverdelingen gaan gebruiken die ook binnen de klassieke muziek de norm zijn. In het voorlaatste deel van het *Requiem*, het energieke *Sanctus*, is die Latijns-Amerikaanse *groove* met syncopische accenten en constante flow goed te herkennen. Wanneer de traditionele swing wel wordt gebruikt, is dat gecombineerd met lange tonen van het koor (zodat ze niet mee

moeten 'swingen') of bij geïmproviseerde solo's.

De geïmproviseerde solo's maken meestal gebruik van een tweede techniek: de zogenaamde modale improvisatietechniek die voor het eerst opduikt op de beroemde plaat *Kind of Blue* van Miles Davis. Hij improviseert daar niet meer op basis van akkoorden maar wel door middel van bepaalde uitzonderlijke toonladders die de muzikant uitdagen om nieuwe soorten melodieën te creëren. Deze toonladders haalden de jazzmuzikanten in eerste instantie uit gregoriaanse kerkmuziek en ook in volksmuziek worden ze gebruikt. Dit betekent dat je bij de improvisaties in het *Requiem* meestal statische maar wel bijzonder gekleurde passages krijgt die de solist improvisatorisch tracht uit te werken.

Een detail uit de instrumentatie geeft aan dat Lindberg met zijn werk ook wil aansluiten bij de grote traditie van het *Requiem* uit de muziekgeschiedenis. De instrumentale solo bij het *Tuba Mirum* uit het *Dies Irae* wordt immers aan de trombone toegewezen. Dit instrument wordt traditioneel daar ingezet (*Tuba* betekent bazuin) en is bijvoorbeeld ook in het beroemde *Requiem* van Mozart op die plaats te horen.

Het stuk *Two small bags, Ten million dreams* is gecomponeerd in opdracht van het Vlaams Radio Koor en het Brussels Jazz Orchestra met de bedoeling aan te sluiten bij de bezetting van het *Requiem* van Lindberg. Het libretto, geschreven door Michaël De Cock, werd naar het Engels vertaald en vertelt het verhaal van een vluchtelingengezin. Ze betaalden veel geld om met een vrachtwagen naar Engeland gesmokkeld te worden. De tekst focust vooral op de ervaringen die het kind onderweg heeft. De oprechte naïviteit van het kind contrasteert

Two small bags, Ten million dreams

met de onmenselijke belevenissen van het gezin en roept zo op een krachtige manier het onrecht op dat nog elke dag plaatsvindt. De tekst is de basis geweest voor Vaganées componeren. Door zich te laten leiden door de tekst, zo stelt de componist, heeft het werk als het ware zichzelf geschreven. Aan de drie personages werd telkens een karakteristieke melodie gekoppeld die het geheel zijn samenhang verleent.

Zoals eerder al aangehaald werd, tracht de componist bij dit werk het klassieke koor en het jazzorkest meer te integreren en de twee tradities, uitgaande van een authentieke jazztaal met veel ritmisch raffinement en harmonische beweging, tot een nieuw soort geheel te versmelten.

Lieven Van Ael

1

Child:

If you have to choose
If you really have to choose?
Who will it be?
The bear with one eye?
The monkey with the (green and) yellow tie?
Would it be the Cat in the Hat?
Or would it be Nemo?

Woman:

We stood waiting, by the gate,
A bag in each hand
Two bags, that's what he told us
that's what the man told us before
Just two small bags, no more;
That's all, he said.
So I'm waiting, by the gate,
Two small bags, and ten million dreams
Some clothes, food for the journey, and
something to drink
Wrapped up in plastic,
Enough for a few days, I think.

Man:

We left at night, or was it morning?
It was dark, anyhow.
Anyhow, it was dark.

Woman:

The child stands there, waiting.
Next to the bag in my hand.

2

She waits.
She's looking at me, trying to catch my eye.
I don't look back,
I don't feel like answering questions.
She looks away, at the road
Stares straight ahead, not saying a word.

Man:

Before sunrise, he said,
He said it would be before sunrise.
Any minute now,
The sun will come up, day will begin?

Woman:

Then she says, where are we going?
You don't reply.
She says again, where are we going?
You don't reply.
She falls silent, feels betrayed
Already small, and now betrayed.
How many more bends are left in the road
Before the truck passes by,
On the long drive to the harbour.

Man:

The hum of diesel, faint at first, then stronger,
I hear him coming over the berm,
If she cries now, I'll hold her throat till she's
quiet.

Woman:

We watch him slowly lumber into view
Sputtering and staggering up the hill,
Brakes squeak, as if the truck itself is weak
Reluctant to go any further.

3

Just like us.
A man gets out,
A door slams,
The motor is left running

Man:

We run, leap on board
It's an effort with the child, an effort,
The child ... it's the child.

Woman:
And then we're crawling on our hands and
knees
Along an endless corridor of boxes
Walls of boxes, till we reach the end,
A space, two by two
For three of us.
Two by two
For seven days at least
With two small bags
And ten million dreams
The child is grinning, she's excited.

Child:
Mustn't cry, mustn't laugh
Mustn't cough, mustn't sneeze
Mustn't wheeze,
Mustn't sulk, mustn't blink, mustn't think.
No thinking, no blinking, no seeing, no being,
Being nothing, nearly, really
It's a game, just a game,
Those are just the rules.

Woman:
Mustn't cry, mustn't laugh

4
Mustn't cough, mustn't sneeze
Mustn't wheeze
Mustn't sulk, mustn't blink, mustn't think
No thinking, no blinking, no seeing, no being,
Being nothing, nearly, really
It's a game, just a game,
Those are just the rules.
And if we keep to the rules,
Follow and keep still
We'll be OK, we will.
What do we get if we win this game, what's
the prize?
I say, our lives.

Man:
When I bang on the wall, he says, complete
silence.
The checkpoint, complete silence.
That's what he says, and that's how we cross
the border
We cross over the border, in complete silence.

Child:
It's not an easy question, but
If you had to choose
If you really had to choose?
Who would it be?
The bear with one eye?
The monkey with the Yellow tie
Would it be the Cat in the Hat
Or would it be Nemo? The fish?

Man:
Hurry up and choose.

Child:
I can't, it's too hard

5
My head hurts
I can't choose.

Man:
We know.
Now hurry up and choose.

Man:
The price of freedom is impossibly high
An arm or a leg, or six thousand Euro.
When we arrive, things will be fine
Everything possible and different.

Woman:
It's dark. It's bumpy.
My body shudders, judders,
His heart thumps against his chest
The quieter we are the more it thumps.
It's cold. It's night.
We piss in corners, like livestock,
We're dirty, disgusting, what are we,
Filthy and dirty, shite, what are we, the smell,
If there is a hell, this is what it might be like.

Child:
This is the night my mother spoke of,
Night of endless hours,
Night going on for days,
And this is the sound my mother spoke of,
The sound of another time,
The dull sound of another time.

Child:
It's not an easy question, but
If you had to choose

6
If you really had to choose?
Who would it be?
The bear with one eye?
The monkey with the
yellow tie
Would it be the Cat in the Hat
Or would it be Nemo?
Why do I have to choose?
Why not take them all?

Woman:
There's no room for them all.
And besides –

Man:
Where we're going,

Woman:
He looks at me.

Man:
Where we're going,

Woman:
They have all kinds of bears,
Bears of all kinds,
More than you can imagine.

Child:
Nemo, I say.
Because Nemo always finds the way.
It's difficult to choose.
Don't worry kid, says the bear,
I understand. And anyway, I like it here.
The monkey ignores me,
Looks away with an angry stare
Like a mule or a stubborn donkey, stubborn
monkey.

7
I pretend not to care but my heart breaks.

Woman:
Final answer? Going, going, gone.
Sold, to the fish with the stripey clown-face.

Man:
There we are then. Nemo always finds the
way.
Nemo comes. The others stay.

Man:
The smell in here. And the cold.
My wife whispers under her breath.
If God is everywhere, why not in here
In one of these boxes?

Woman:

The cold, the dark, the smell.

The smell.

The smell.

His breath is uneven, he gets panic attacks

He swallows, he moans, he coughs

Swears, sighs, cries

Thinks, blinks, breaks every rule

Smacks the wall of the truck with his fists

The icy truck wall just resists.

Child:

Until finally, it is still.

Very very still.

Father lies draped across mother

His chest no longer heaving

She no longer weeping

I can still hear my breath

Quiet in the dark night

8

Nemo has gills, he'll be OK

Nemo always finds a way.

Just me and Nemo now

We're awake and waiting

I'm waiting with Nemo

I'm waiting with Nemo

When will it be morning?

When will the sun rise and the day begin?

Will anyone find Nemo?

Is anyone even looking for him?

I'm waiting with Nemo

With two small bags and ten million dreams.

Biografieën

Het Brussels Jazz Orchestra (BE) werd in 1993 opgericht door Frank Vaganée, Serge Plume en Marc Godfroid. Intussen heeft het België mee op de internationale jazzkaart gezet met zijn dynamische, orkestrale sound, geworteld in de jazztraditie. De muzikanten zijn allen uitmuntende solisten, wat ruimte schept voor improvisatie. Regelmatig treedt het BJO op met andere artiesten, zoals onder meer Philip Catherine, Bert Joris, deFilharmonie, Tutu Puoane en Brussels Philharmonic en is het te zien op podia als dat van het Antwerpse Jazz Middelheim, het New Yorkse Jazz at Lincoln Center en het Franse Paris Jazz Festival. Onlangs won het BJO samen met Brussels Philharmonic nog een Oscar voor hun soundtrack voor de film *The Artist*.

Het Vlaams Radio Koor (BE) werd in 1937 als professioneel kamerkoor gesticht door de toenmalige openbare omroep. Vandaag de dag is het koor een ensemble van hoog niveau, dat zowel in binnen- als buitenland tot de top wordt gerekend. Vanaf dit seizoen concerteren de 24 zangers onder leiding van chef-dirigent Hervé Niquet. In de programmering van het Vlaams Radio Koor is een eerste belangrijke pijler de a-capellaproducties. Daarnaast werkt het koor regelmatig samen met orkesten als Brussels Philharmonic en het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Kurt Bikkembergs (BE) studeerde muziekpedagogie, compositie, koorleiding en orkestleiding aan het Lemmensinstituut en vervolmaakte zich op internationale meesterscursussen in België en Oostenrijk bij onder meer Robert Sund en Timothy Brown voor koorleiding, en bij Heinz Kratochwil voor compositie. Hij is koorleider / docent aan het Lemmensinstituut, kapelmeester aan de St. Michael en St. Goedele kathedraal te Brussel, artistiek leider van Capella di Voce en gastdirigent bij het Vlaams Radiokoor. Van 2002 tot 2008 was hij koorleider aan de Vlaamse Opera en van 2007 tot 2010 dirigent / artistiek leider van het EuroChor (AGEC).

Capella di Voce (BE) werd in 1998 opgericht door dirigent-componist Kurt Bikkembergs. Het ensemble brengt zowel hedendaagse koormuziek, vooral Vlaamse, als minder bekend koorwerk. Verder promoot de Capella hedendaagse muziek door doelbewust nieuw werk te creëren (onder andere voor Daan Manneke en Piet Swerts) en door opdrachten te geven aan jong talent als Kristina Van Loo en Sebastiaan Van Steenberge. Het koor was al verscheidene keren te gast op festivals in binnen- en buitenland, zoals Klara in het Paleis, Brugge 2002, Ars Musica en het Festival International des Musiques d'Aujourd'hui - Strasbourg.

Maurice Maeterlinck

do 29.03.12 / 20.00 / Concertzaal
**De Blinden / LOD, Patrick Corillon
& Daan Janssens**

De Luikse plastisch kunstenaar en theatermaker Patrick Corillon en de Gentse componist Daan Janssens namen Maurice Maeterlincks *Les Aveugles* als uitgangspunt en vroegen zich vervolgens af wat de 'westerse mensen' blind maakt? Janssens verbeeldt met zijn muziek de sombere tragedie uit Maeterlincks korte, hypnotiserende tekst.

wo 16.05.12 / 20.00 / Concertzaal
**Boot & Berg / Flat Earth Society /
LOD & Champ d'Action**

Het zinken van de Titanic is de metafoor geworden voor de menselijke hybris. Vandaag slaat de metafoor over van het schip naar de ijsberg die smelt. FES speelt een nieuwe compositie van Peter Vermeersch, naar het verhaal van de ijsberg. Champ d'Action brengt vervolgens het legendarische *The Sinking of the Titanic* van Gavin Bryars.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

 Interparking
1300 parkeerplaatsen 'eerste rang'

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34 BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS
MUSEUM VAN BRUGGE

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DeMorgen
een open goet beeft moer

Knack

Klara

COBRA
be

 FOCUS | WTV